СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНІВ У TERMINOLOGIA HISTOLOGICA

Литовська О.В.

Харківський національний медичний університет, Україна

Серед розроблених FIPAT номенклатур Terminologia Histologica (2008) найдовший час не зазнає змін та переглядів (порівняно з Terminologia Anatomica 2019, Terminologia embryologica 2017). На жаль, саме гістологічної номенклатури немає у вільному доступі на цифрових платформах на відміну від решти проєктів FIPAT.

Українське видання, у якому представлена міжнародна версія 2008 року, «Гістологічна термінологія. Міжнародні терміни з цитології та гістології людини» 2010 року також не перевидавалося і не диджиталізувалося в Україні.

Така ситуація контрастує із високим значенням гістології як фундаментальної дисципліни для освіти майбутніх медиків та стрімким розвитком українських наукових досліджень у цій галузі. Дослідження своєрідності латинських гістологічних термінів та їхніх українських еквівалентів постає актуальним завданням як для лінгвістів, так і для представників морфологічних наук.

Підготовка до роботи із гістологічними термінами є одним із завдань дисципліни «Латинська мова та медична термінологія». Традиційно, перший розділ дисципліни присвячено анатомо–гістологічній термінології. Існуючі програми фіксують значне домінування ілюстративного матеріалу з анатомії для вивчення латинської термінології. Відсутність номенклатури у широкому доступі, безумовно, є одним з чинників цієї диспропорції.

З точки зору будови термінів гістологічні терміни переважно представлені конструкціями з узгодженим означенням або неузгодженим означенням. Спостерігаємо тенденцію до використання схеми: Ім. Nom. + Прикм. Nom. + Ім.

Gen. у термінах з узгодженим та неузгодженим означенням (organum sensorium tendinis, tubulus rectus testis), що корелюється із рекомендаціями у Terminologia Anatomica 2019. Серед термінів представлені конструкції із заперечною часткою non (myofibrilla striata non cardiaca), а також диференціація гістологічних одиниць за допомогою літер латинського чи грецького алфавіту (stria H, lymphocytus B, actinum α), наявні вказівки на тип (слово тип може бути як у називному – epitheliocytus intercalatus typus B, так і у родовому – cellula typi 2). Поширеними у гістологічній номенклатурі є прийменникові конструкції з cum (Venula cum endothelio alto).

Численні терміни наводяться з кількома синонімічними варіантами як латинських, так і українських еквівалентів: vector centralis/ obturamentum centrale – центральний транспортер/центральний корок; tunica serosa – серозна оболонка/ сероза; epithelium simplex cuboideum – простий кубічний епітелій/одношаровий кубічний епітелій. Множинність варіантів є суттєвим ускладненням для опанування галузевої термінології.

Структурною особливістю саме гістологічних термінів є значне використання морфем грецького походження: proerythroblastus, diplonema, tanycytus, perichondrium. Висока частотність таких терміноелементів, як -blastus, -thelio, -phais, -soma, -dendro-, astro- тощо, обґрунтовує їхнє включення до лексичного базису, який вивчається на заняттях з медичної термінології.

Вважаємо стратегічно важливим як використання гістологічної номенклатури у якості джерела для вивчення латинської медичної термінології, так і міждисциплінарну роботу щодо упорядкування та кодифікації сучасного стану терміновживання у морфологічних науках.

У цьому плані продуктивним вважаємо створення відкритих електронних баз знань, які б містили актуальні латинські, українські та англійські еквіваленти гістологічних термінів, а також професійний коментар та тлумачення.